

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพระยะ เกษ
วิชาศิลปหัตถกรรมในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร" สรุปผลการวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพระยะ เกษวิชาศิลปหัตถกรรม
ในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอนและการประเมินผล

กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนวิชาชีพระยะ เกษวิชาศิลปหัตถกรรม กลุ่ม
วิชาวิจิตรศิลป์ กลุ่มวิชาศิลปประยุกต์และกลุ่มวิชาหัตถอุตสาหกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกรม
อาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 62 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น
3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจคำตอบ
(check list)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพระยะ เกษวิชา

ศิลปหัตถกรรม ตามหลักสูตร บ.ช.2530 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการสอนเป็นแบบปลายเปิด (open - ended)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรง (Validity) และความครอบคลุมของแบบสอบถาม ตลอดจนการใช้ภาษาอย่างถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ กับครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ที่ไม่ใช่อีกกลุ่มประชากรจริง จำนวน 10 คน เพื่อนำมาหาความเที่ยง (Reliability) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มประชากรจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งสิ้น 62 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่า

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มตามลำดับความสำคัญและหา

ความถี่ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ส่วนตอนที่ 3 นำเสนอในรูปความเรียง ซึ่งเรียงตามลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่เป็นชาย คือร้อยละ 66.13 และเป็นหญิงร้อยละ 33.87 ครูผู้สอนวิชาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 38.70 มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี รองลงมาคือร้อยละ 29.03 มีอายุระหว่าง 36 - 40 ปี วุฒิการศึกษาของครูผู้สอนวิชาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 87.10 มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมาคือร้อยละ 6.45 มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาโท ประสพการณ์การสอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมของครูผู้สอนวิชาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 45.16 อยู่ระหว่าง 5 - 9 ปี รองลงมาคือร้อยละ 38.70 อยู่ระหว่าง 10 - 14 ปี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันของครูผู้สอนวิชาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 72.58 เป็นครูผู้สอน รองลงมาร้อยละ 16.13 เป็นหัวหน้าแผนกวิชา พื้นความรู้ในสาขาวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 98.39 เรียนเป็นวิชาเอก รองลงมาคือร้อยละ 1.61 เรียนเป็นวิชาโท สำหรับประสพการณ์ในการได้รับการนิเทศการสอนส่วนใหญ่ร้อยละ 54.84 เคยได้รับการนิเทศการสอนโดยเฉลี่ย 2.41 ครั้งและส่วนใหญ่ร้อยละ 27.42 ได้รับการนิเทศการสอนจากศึกษานิเทศก์กรม ศูนย์ฝึกอบรม และพัฒนาอาชีพศึกษา 3 (ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม) รองลงมาคือร้อยละ 14.52 ได้รับการนิเทศการสอนจากศึกษานิเทศก์ ศูนย์ฝึกอบรมประจำภาคกลาง และร้อยละ 45.16 ไม่เคยได้รับการนิเทศการสอน ส่วนการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสัมมนา การฝึกอบรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.45 เคยเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ย 4.09 ครั้ง และร้อยละ 43.55 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ตามหลักสูตร ปวช.2530

1. ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการการนิเทศการสอนในด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องการอธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับหลักการ

จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร บวช.2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่งครูผู้สอนวิชาชีพมีความต้องการอยู่ในระดับน้อย สำหรับการนิเทศการสอนที่ครูผู้สอนวิชาชีพต้องการมาก เป็นอันดับหนึ่ง คือ เรื่อง การให้บริการทางด้านการจัดหาเอกสารหลักสูตรก่อนที่จะ เปิดภาคเรียน รองลงมาคือ เรื่อง การจัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อกำหนดแผนการเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร

2. ด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความต้องการการนิเทศการสอนในด้านเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง การส่งเสริมให้ลาศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ทำการสอน ซึ่งครูผู้สอนวิชาชีพมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการนิเทศการสอนที่ครูผู้สอนวิชาชีพต้องการในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ เรื่อง การให้บริการทางด้านการจัดหาเอกสารคู่มือครูก่อนเปิดภาคเรียน รองลงมาคือ เรื่อง การส่งเสริมให้เข้าร่วมประชุม อบรม หรือสัมมนาในด้านเนื้อหาวิชา

3. ด้านวิธีการสอน ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความต้องการการนิเทศการสอนในด้านวิธีการสอนอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง การสังเกตการสอนในชั้นเรียน ซึ่งครูผู้สอนวิชาชีพมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับการนิเทศการสอนที่ครูผู้สอนวิชาชีพต้องการมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ เรื่อง การสนับสนุนโครงการทัศนศึกษาเพื่อดูงาน การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอื่น ๆ รองลงมาคือ เรื่อง การให้บริการทางด้านการจัดหาหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนและ เทคนิคการสอน

4. ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความต้องการการนิเทศการสอนในด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง และต้องการมากเป็นอันดับหนึ่งคือ เรื่อง การบริการจัดทำรายการสื่อการสอนวิชาชีพกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้แก่ครู รองลงมาคือ เรื่อง การสำรวจความต้องการในการใช้สื่อการสอน

5. ด้านการประเมินผล ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความต้องการการนิเทศการสอนในการประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง และต้องการมากเป็นอันดับหนึ่งคือ เรื่อง การแนะนำส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อสอบมาตรฐานระดับสถานศึกษาหรือกลุ่มสถานศึกษา รองลงมาคือ เรื่อง การแนะนำส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมเป็นชายและหญิงในอัตราส่วนโดยประมาณ 2 : 1 ครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี วุฒิมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี ประสบการณ์การสอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5 - 9 ปี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน พื้นความรู้ด้านสาขาวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมเกือบทั้งหมดเรียนเป็นวิชาเอก ทำให้พิจารณาเห็นว่าครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ มีความรู้ความสามารถมากพอที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้เพราะอยู่ในวัย 31 - 35 ปี เป็นวัยที่มีกำลังเข้มแข็งในการทำงาน ประกอบกับมีประสบการณ์การสอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมอยู่ในระหว่าง 5 - 9 ปี จัดได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และมีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีความเข้าใจในความต้องการการนิเทศการสอนที่จะตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สามารถให้ความคิดเห็นได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงสำหรับประสบการณ์ในการได้รับการนิเทศการสอนส่วนใหญ่เคยได้รับการนิเทศการสอนโดยเฉลี่ย 2.41 ครั้ง โดยได้รับการนิเทศการสอนเรียงตามลำดับดังนี้ ศึกษานิเทศก์กรม - ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพศึกษา 3 (ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม) ศึกษานิเทศก์ - ศูนย์ฝึกอบรมประจำภาคกลาง หัวหน้าคณะวิชา วิทยาลัยอื่น ๆ ผู้บริหารวิทยาลัยและหัวหน้าแผนกวิชา ส่วนการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสัมมนา การฝึกอบรมส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ย 4.09 ครั้ง จะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมส่วนมากเคยได้รับการนิเทศการสอนและการฝึกอบรมมาแล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องจากทางหน่วยงานต่าง ๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศการสอน และการฝึกอบรม จึงได้จัดให้ครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมากขึ้น ทำให้พบว่าครูผู้สอนวิชาสีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรมส่วนมากเคยได้รับการอบรมมาแล้ว

ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

1. ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการการนิเทศการสอนมากในเรื่อง การให้บริการทางด้านการจัดหาเอกสารหลักสูตรก่อนที่จะ เปิดภาคเรียน ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรคือ แผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ที่ชี้แนะให้ครูสามารถจัดประสบการณ์ทั้งหมด ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (สวัสดี ประทุมราชและคณะ, 2521 : 1) ถึงแม้ว่าหลักสูตรหรือเอกสารหลักสูตรจะไม่ได้กล่าวถึงประสบการณ์โดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นแนวทางอันจะนำไปสู่การที่จะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยที่เอกสารหลักสูตรจะแสดงถึงโครงสร้าง องค์ประกอบและข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับผู้เรียน (ธำรง บัวศรี, ม.ป.ป. : 5) ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น จำเป็นต้องมีโครงการสนับสนุนทั้งในด้านวิชาการ และด้านการบริหาร ซึ่งครอบคลุมทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ แต่ปัญหาที่มักเกิดขึ้นเสมอก็คือ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบไม่สามารถจัดหาสิ่งต่าง ๆ ให้ทันเวลาที่ผู้สอนจะใช้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู ตำราเรียน (ธำรง บัวศรี, ม.ป.ป. : 273 - 275) ซึ่งการจัดหาเอกสารหลักสูตรและคู่มือครู ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้านั้นเป็นสิ่งจำเป็น ครูต้องมีหลักสูตรและจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจถ่องแท้ นับแต่หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร (สมถวิล วิเศษสมบัติ, 2525 : 30) เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกรียงไกร ก้อนแก้ว (2526 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการศึกษาของครู - อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8" พบว่าปัญหาทางวิชาการ ได้แก่ เรื่องความไม่เพียงพอของเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรจากผลการวิจัยของสนิท วงศ์แสงดา (2526 : 74) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9" พบว่า ครูคณิตศาสตร์มีความต้องการในการนิเทศการสอนด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการมากในเรื่องการจัดหาเอกสารหลักสูตรแก่ครูผู้สอนก่อนที่จะ เปิดภาคเรียน จากผลการวิจัยของ สมคิด พงศ์ธเนศวร (2527 : 94) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความ

ต้องการการนิเทศการสอนของครูพิสิทธ์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่าครูพิสิทธ์มีความต้องการการนิเทศการสอนด้านการใช้หลักสูตรในระดับมากคือ เรื่อง การจัดหาหรือแนะนำเอกสารหลักสูตรแก่ครูผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน จากผลการวิจัยของ ชันทอง แสงอุ้ม (2529 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศทางวิชาการของครูภาษาไทยสังกัดกรมอาชีวศึกษา" พบว่าครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการการนิเทศมากที่สุดในเรื่อง การจัดหาเอกสารหลักสูตร และคู่มือครูแก่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยก่อนเปิดภาคเรียน จากผลการวิจัยของ ลีริลักษณ์ บุญวงษ์ (2529 : 187) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "การประเมินความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครู - อาจารย์ในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา" พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ที่อยู่ในระดับมากคือ ขาดเอกสารหลักสูตร และจากผลการวิจัยของ สุนีย์ กุพันธ์ (2530 : 204) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม" พบว่า ในด้านการบริหารและบริการหลักสูตรมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่เพียงพอของหนังสือหลักสูตร

2. ด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการการนิเทศการสอนมากที่สุดในเรื่อง การส่งเสริมให้ลาศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ทำการสอน ทั้งนี้เพราะการศึกษาต่อเป็นการเพิ่มวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ดีขึ้นหรือได้รับความรู้ใหม่ เป็นการพัฒนาบุคคลประเภทหนึ่ง การที่บุคลากรทำงานมาเป็นเวลานาน ความรู้ความสามารถอาจล้าสมัยไม่ทันต่อวิทยาการใหม่ ๆ หน่วยงานจึงต้องหาทางส่งบุคลากรไปศึกษาต่อเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้น (กัญญาสาธิต, 2519 : 166) การส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสไปศึกษาต่อ จึงเป็นกิจกรรมสำคัญในกระบวนการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะ เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการให้การศึกษอบรม "คน" ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้มีคุณภาพ (อรพินทร์ กุลประภา, 2524 : 39) แต่ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับครู คือ ในระยะปีแรกที่ครูสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ มาทำงานการสอนของครูจะมีคุณภาพสูงเท่ากับวุฒิที่เรียนมา แต่ไปต่อไปคุณภาพและความรู้จะลดลง เมื่อนานไปจะ เหลือเพียงแต่ระดับชั้นที่ครูทำการสอนอยู่เท่านั้น (กัญญาสาธิต, 2520 : 25) การให้

โอกาสแก่ครู เพื่อศึกษาต่อหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และมีความชำนาญในการทำงาน ทำให้ครูมีความมั่นใจในตัวเอง เข้าใจจุดมุ่งหมายในการทำงานดีขึ้น และโอกาสที่จะได้เลื่อนฐานะก็มีมากขึ้น ย่อมเป็นเรื่องจำเป็น และเป็นผลตอบแทนที่ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริม เพราะนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างกำลังใจแล้ว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันต่อไปด้วย (กัญญา สาธิต, 2517 : 325) จึงทำให้พบว่าครูผู้สอนวิชาชีพส่วนมากมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเองทั้งในด้านวิชาการ และการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งถ้าได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทางสถานศึกษาแล้ว ย่อมจะเป็นวิธีที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และการเรียนการสอนวิชาชีพก็จะเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทวี ชานนอก (2522 : 77) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" พบว่า สิ่งที่อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยต้องการให้วิทยาลัยจัดทามากที่สุดคือ การเปิดโอกาสให้อาจารย์ไปศึกษาต่อ จากผลการวิจัยของ อรพินทร์ กุลประภา (2524 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาบุคลากรในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา" พบว่า การพัฒนาบุคลากรที่ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติมากที่สุดแต่ครูเห็นว่าปฏิบัติน้อย ได้แก่ การสัมมนาทางวิชาการ การให้ศึกษาต่อและการโยกย้าย สับเปลี่ยนหน้าที่การงาน จากผลการวิจัยของ มาลี วิชญกุล (2525 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา" พบว่าอาจารย์มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาบุคลากรที่ได้ปฏิบัติจริงด้านการส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย จากผลการวิจัยของ ดร.พร ประคองสังข์ (2527 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6" พบว่า ครูคณิตศาสตร์มีความคิดเห็นว่าการกลุ่มโรงเรียนควรทามากเป็นอันดับหนึ่งในเรื่องสนับสนุนให้ครูคณิตศาสตร์ลาศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และจากผลการวิจัยของ ปราณี วันธงชัย (2529 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนของครูสุขศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า ครูสุขศึกษามีความต้องการการนิเทศมากที่สุดทุกด้าน และด้านที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของครู

3. ด้านวิธีการสอน ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการการนิเทศการสอนมากในเรื่องการสนับสนุนโครงการทัศนศึกษา เพื่อดูงานการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน และสังเกตวิธีการทำงาน จะก่อให้เกิดประโยชน์กับหน่วยงานและครูควบคู่กันไป กล่าวคือ ทำให้หน่วยงานมีบุคลากรที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงาน ปฏิบัติงานได้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการทำงานใหม่ ๆ สถานศึกษาใด แม้ว่าจะได้บรรจุครูที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำการสอนแล้วก็ตาม แต่วิทยากรต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าขึ้น ตลอดจนเทคนิคในการสอนก็เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ครูที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่สมัยหนึ่ง ก็อาจกลายเป็นคนหย่อนความสามารถในอีกสมัยหนึ่งก็ได้ วิธีแก้ปัญหาก็คือ จัดโครงการศึกษาดูงานและสังเกตการทำงานในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพดี (อรพินทร์ กุลประภา, 2524 : 50 - 53) แต่ปัจจุบันยังมีการปฏิบัติกันน้อย ในด้านการจัดทัศนศึกษา เพื่อดูงานการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอื่น ทำให้พบว่าครูผู้สอนวิชาชีพต้องการได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง มากกว่าการนิเทศการสอนของศึกษานิเทศก์หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นแต่เพียงการสาธิตการสอนหรือการแนะนำบ้างเล็กน้อย ซึ่งทำให้ครูผู้สอนได้รับความรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการสอนไม่เพียงพอ แต่การนิเทศการสอนโดยการจัดทัศนศึกษา เพื่อดูงานการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอื่น ๆ จะทำให้ครูผู้สอนวิชาชีพได้มีโอกาสรับความรู้โดยตรง สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เห็นแนวทางในการปฏิบัติในวงกว้างและทำให้เกิดทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานมากกว่าการแนะนำโดยคนอื่น เพราะได้เห็นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาลี คล้ายชม (2523 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัญหาการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี" พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นอุปสรรคในการนิเทศคือ ครู - อาจารย์ไม่มีโอกาสสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน จากผลการวิจัยของ เขียน จงกฤษ (2525 : 56) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 5" พบว่า วิธีการนิเทศการสอนที่ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ต้องการในระดับมาก คือวิธีการศึกษานอกสถานที่ จากผลการวิจัยของ ลีรัชย์ สุทธาจารย์เกษม (2526 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "การสำรวจและประเมินความต้องการการนิเทศการศึกษาของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดสุโขทัย" พบว่า ครูประถมศึกษามีความต้องการให้พาไปสังเกตการสอนของครูที่สอนดีเด่น โดยมีความต้องการอยู่ในระดับสูง และจากผลการวิจัยของ ไสว พักขาว (2527 : 80) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการในการนิเทศการสอนวิชาเคมีของครูเคมีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร" พบว่า ครูเคมีมีความต้องการการนิเทศการสอนด้านวิธีการสอนในระดับมาก ในเรื่อง การศึกษาและดูการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียง

4. ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการการนิเทศการสอนมากในเรื่อง การบริการจัดทำรายการสื่อการสอนวิชาศิลปกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้แก่ครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนให้เด่นชัดและง่ายขึ้น สามารถถ่ายทอดความคิดระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้บทเรียนน่าสนใจ ทั้งยังทำให้ครูสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ที่ทำสื่อการสอนมีประโยชน์ในการเรียนการสอนนั้นก็คือ ครู เพราะถ้าครูใช้ไม่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ถึงวัสดุสื่อการสอนนั้นจะมีมากเพียงใด ก็จะไม่บังเกิดผลดีได้เลย การเลือกใช้สื่อการสอนของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ คือต้องมีการวางแผนการใช้ล่วงหน้า (บุญเหลือ ทองเอี่ยมและสุวรรณ นาฎ, 2520 : 158) การจัดทำบัตรรายการสื่อการสอนเป็นกิจกรรมหนึ่ง ในการจัดบริการสื่อการสอนของสถานศึกษามีจุดประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ ทั้งนี้เพราะบัตรรายการจะทำหน้าที่เสมือนกุญแจหรือคีย์ที่บอกให้ผู้ใช้บริการได้ทราบว่า มีสื่อการสอนที่ตนต้องการหรือไม่ (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ, 2526 : 127) ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมนั้น ความต้องการในการใช้สื่อการสอนแต่ละกลุ่มวิชามีความแตกต่างกันตามลักษณะ ของงานที่ปฏิบัติ หากมีการบริการจัดทำรายการสื่อการสอนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ย่อมทำให้ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการสอนได้ตรงตามเนื้อหาวิชาและนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ อีรวรางกูร (2522 : 80) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "สถานภาพทางวัสดุอุปกรณ์ของสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า เจ้าหน้าที่วัสดุทัศนศึกษาเห็นว่า ควรมีการตั้งกลุ่มระดับโรงเรียน/วิทยาลัย จัดทำรายการวัสดุทัศนศึกษาที่มีอยู่แบ่งหรือยืมหมุนเวียนกันไปอย่างทั่วถึง จากผลการวิจัยของ สุวรรณ โชติสุกานต์ (2522 : 81) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทและฐานะ

ของครูโสตทัศนศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า กิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดในด้านการสำรวจและการจัดหาโสตทัศนอุปกรณ์ของครูโสตทัศนศึกษา คือ การจัดทำรายการโสตทัศนอุปกรณ์หรือสื่อการสอนต่าง ๆ ไว้ให้ครูผู้สอนค้นคว้า จากผลการวิจัยของ นภาพรณี ปาลวัฒน์วิไชย (2523 : 78) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "การสำรวจความต้องการสื่อการสอนของครูและนักเรียนในโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยกองทัพบก" พบว่า การบริการสื่อการสอนที่เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มี ได้แก่ การจัดทำรายการทั้งชนิดและจำนวนสื่อการสอนที่มีอยู่ เพื่อแจ้งให้ครูทราบ จากผลการวิจัยของ นฤมล บุญยายน (2523 : 122) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูนครปฐม" พบว่า อาจารย์มีความต้องการด้านเอกสารหรือหนังสือเวียนที่แจ้งให้ทราบถึงสื่อการสอนที่มีเพิ่มขึ้น ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก จากผลการวิจัยของ ไพบุลย์ ใสยาวงค์ (2523 : 62) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "สถานภาพของสื่อการสอนของโรงเรียนพณิชยการเอเชียนในกรุงเทพมหานคร" พบว่า การบริการสื่อการสอนที่ยังไม่มี ได้แก่ การจัดทำบัญชีรายการโสตทัศนอุปกรณ์ไว้ให้ จากผลการวิจัยของ อวยชิต สือบรรยงศิริ (2527 : 69) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการเสริมสมรรถภาพทางการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครูคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10" พบว่า ครูคณิตศาสตร์มีความต้องการการเสริมสมรรถภาพทางการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการมากเป็นอันดับหนึ่งในเรื่อง เอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งผลิตแหล่งให้บริการ ตลอดจนวิทยากรใหม่ ๆ ทางด้านสื่อการเรียนการสอน และจากการวิจัยของ อรทัย พงษ์พัฒน์นันท์ (2529 : 152) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพสื่อการสอนและการให้บริการด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการและครูในกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ" พบว่า ครูในกลุ่มโรงเรียนเห็นว่า ในด้านการให้คำแนะนำและจัดอบรม ควรมียุทธศาสตร์สื่อการสอน แผนผังสถิติการใช้บริการสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่ม โดยจัดส่งไปยังโรงเรียนในกลุ่มและมีไว้ประจำศูนย์ เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

5. ด้านการประเมินผล ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมมีความต้องการ การนิเทศการสอนมากในเรื่องการแนะนำส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อสอบมาตรฐานระดับสถานศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษา เนื่องจากการศึกษาตามหลักสูตรใหม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเพียงด้านความรู้ความจำ แต่มุ่งที่จะให้มีความสามารถถึงขั้นปฏิบัติได้เป็นสำคัญ ดังนั้น การประเมินผลจะต้องกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกัน คือ เป็นการวัดผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มิใช่เพื่อการตัดสินได้ ตกเท่านั้น งานวัดผลการศึกษามีเทคนิคอยู่มาก นับแต่การสร้างข้อสอบประเภทต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ในการสอน เพื่อให้ข้อสอบมีทั้งความเที่ยงและความตรง เชื่อถือได้ ตลอดจนการให้ระดับคะแนน การวิเคราะห์ข้อสอบและผลการสอบเพื่อจะได้นำมาปรับปรุงการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524 : 24) การประเมินผลตามหลักสูตรใหม่ จะวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และในการสอบจะไม่เน้นที่เนื้อหา แต่จะเน้นที่การปฏิบัติ (ประเทือง ไทยเขียว, 2527 : 3) เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่จะต้องชี้แจงให้ครูเข้าใจระเบียบการประเมินผล แนะนำครูให้ได้ใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ รูปแบบ โดยใช้เครื่องมือวัดผลที่มีลักษณะตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และช่วยเหลือครูในการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเป็นเกณฑ์ในการออกข้อสอบ ตลอดจนแนะนำเทคนิคการออกข้อสอบ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแบบทดสอบมาตรฐานระดับสถานศึกษาและกลุ่มสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการเรียนการสอน (ชันทอง แสนอ้อม, 2530 : 4) จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาชีพยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการประเมินผลอย่างแท้จริง อีกทั้งยังขาดทักษะในการสร้างข้อสอบที่เป็นมาตรฐาน สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย ทำให้ครูผู้สอนวิชาชีพมีความต้องการกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิชรี ศิลปไชย (2523 : 89) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา" พบว่าครูพลศึกษามีความต้องการทางด้านการนิเทศในด้านการประเมินผลมากในเรื่อง ช่วยสร้างแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลวิชาพลศึกษา จากผลการวิจัยของ ชานาญ ม่วงศรีศักดิ์ (2526 : 101) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของครูภาษาไทยในเขตการศึกษา 8" พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศการสอนด้านการประเมินผลในระดับมากเป็นอันดับแรกคือ ความต้องการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อ

สร้างข้อสอบมาตรฐานของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน จากผลการวิจัยของ สุนันทา ดุรงค์พันธ์ (2526 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในเขตการศึกษา 12 เกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการสอน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524" พบว่า ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษมีความต้องการการนิเทศการสอนทางด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก โดยต้องการมากเป็นอันดับหนึ่งคือ การได้รับข้อทดสอบหรือข้อแนะนำในการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน จากผลการวิจัยของ สมคิด พงศ์เนศวร (2527 : 97) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนของครูฟิลิกส์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า ครูฟิลิกส์ยังมีปัญหาและมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง การอธิบาย ชี้แจง เกี่ยวกับการสร้างข้อสอบ เพื่อวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ การแนะนำเกี่ยวกับการสร้างข้อสอบเพื่อวัดผลการปฏิบัติการทดลอง และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างข้อสอบมาตรฐาน และจากผลการวิจัยของ ชันทอง แสนอ้อม (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศทางวิชาการของครูภาษาไทย สังกัดกรมอาชีวศึกษา" พบว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านการวัด และประเมินผลมากในด้านการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูภาษาไทยจัดทำแบบทดสอบมาตรฐานระดับโรงเรียนและระดับกลุ่มโรงเรียน

ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะทั่วไป จากข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 62 คน มีผู้ให้ข้อเสนอแนะมาจำนวน 42 คน แต่ละคนก็เสนอแนะมาเพียงบางด้านเท่านั้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนวิชาศิลปะประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควรกำหนดหลักการ จุดหมายของหลักสูตรให้ชัดเจน มีความต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาไปถึงการศึกษาต่อ ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการของตลาดแรงงานและ

เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและควรจัดประชุม สัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา

2. ด้านเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนวิชาชีพระ เกทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควร จัดเอกสาร ข้อมูลรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาแก่ครูผู้สอนให้ครบทุกวิชา เพื่อใช้เป็นแนวทาง เดียวกัน การมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และสอดคล้องกับ ความ ต้องการของตลาดแรงงาน และควรปรับปรุง เนื้อหาวิชาให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์ต่อ เนื้องันและ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

3. ด้านวิธีการสอน ครูผู้สอนวิชาชีพระ เกทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการสาธิตการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะวิชา ง่ายต่อ การทำความเข้าใจ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้สอน ควรเสนอแนวทางการสอน ไว้หลายแนวทาง เพื่อครูผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามความถนัดและความเหมาะสม และควรจัด การนิเทศภายในแผนกวิชา เพื่อปรับปรุงการสอนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนวิชาชีพระ เกทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควร จัดให้มีการอบรม ประชุม สัมมนาในด้านสื่อการสอน การใช้วัสดุทัศนูปกรณ์แก่ครูผู้สอน ควรส่งเสริม ให้ครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะวิชา เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้น และ ควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนร่วมกันจัดทำสื่อการสอนให้ครบทุกวิชา

5. ด้านการประเมินผล ครูผู้สอนวิชาชีพระ เกทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควรจัดอบรม ประชุม สัมมนาเพื่อวางมาตรฐานการประเมินผล และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ควรจัดทำคู่มือเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานและเหมาะสมกับลักษณะวิชา เพื่อใช้ เป็นแนวทางเดียวกัน และควรมีแบบประเมินผลที่ตรงตามวัตถุประสงค์และเป็นแบบอย่าง เฉพาะทาง ด้านศิลปหัตถกรรม

6. ด้านอื่น ๆ ครูผู้สอนวิชาชีพระ เกทวิชาศิลปหัตถกรรมได้เสนอแนะว่า ควรจัด อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของครูผู้สอนให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี ควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการ เรียนการสอนวิชาชีพระศิลปหัตถกรรมให้มากขึ้น และควร ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เรียนรู้เทคนิควิธีการผลิตที่สอดคล้องกับการจัดการ

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชาชีพระยะ เกษตรศึกษาศิลปหัตถกรรม

1. ควรมีการประชุมปรึกษาหารือ หรือวางแผนการสอนร่วมกันอยู่เสมอ
2. ควรมีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าและติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ ทั้งในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอน การประเมินผลและอื่น ๆ
3. ควรติดตามผลการเรียนการสอนและประเมินผลการสอนของตน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม สัมมนาทางวิชาการและศึกษาต่อ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครู
2. ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการสอนและสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือครูผู้สอนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอนและการประเมินผล เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
3. ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการจัดการนิเทศการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา

1. ควรมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร ปัญหาการเรียนการสอนวิชาชีพระยะ เกษตรศึกษาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้จัดการนิเทศการสอนให้ความช่วยเหลือแก่ครูอย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. ควรให้ความช่วยเหลือแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถจัดทำได้ เช่น การให้คำแนะนำ จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การเยี่ยมชมสถานศึกษาอื่น การจัดส่ง เอกสารที่มีประโยชน์ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
3. ควรมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ต้องนิเทศอย่างลึกซึ้ง เพื่อสร้างความศรัทธาแก่ผู้รับการนิเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อเนื่อง

เพื่อให้การนิเทศการสอนวิชาชีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

1. ความต้องการในการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพระเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษาอื่น ๆ
2. การเปรียบเทียบความต้องการในการนิเทศการสอนระเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ระหว่างครูผู้สอนวิชาชีพระเภทวิชาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน